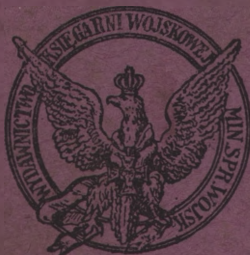

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH

Art. — 8.

Dwunastotygodniowy program ⊖ ⊖ ⊖
⊖ ⊖ ⊖ wyszkolenia rekruta artylerji.

WARSZAWA — 1920.
GŁÓWNA KSIĘGARNIA WOJSKOWA.

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH.

Art.—8.

Dwunastotygodniowy program □ □ □
□ □ □ wyszkolenia rekruta artylerji.

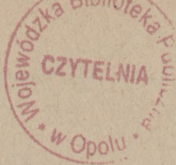

**Kolekcja
Emila Kornasia**

WARSZAWA — 1920.
GŁÓWNA KSIĘGARNIA WOJSKOWA.

-30-

CM KEK

313476

Zatwierdzony przez II Wiceministra Spraw Wojskowych
dnia 20 stycznia 1920 r. za Nr. 1418/Dep. I. Wk.

Wojewódzka Biblioteka Publiczna
Czytelnia

Zakłady Graficzno-Wydawnicze „Książka“
Warszawa, Moniuszki № 11, telef. 190-93.

Wpisano do Księgi Akcesji

Akc. D1 nr 122 /2011/ CM

Program niniejszy zawiera następujące części:

	Str.
I. Zasady ogólne	5
II. Porządek dnia.	10
III. Rozkład zajęć dziennych w okresie I i II.	12
IV. Wskazówki i źródła do wykładów i zajęć praktycznych.. . . .	15
1) pogadanki z zakresu historii i geografii Polski,	15
2) wiadomości ogólnowojskowe	18
3) musztra formalna	22
a) przeglądy i apele	26
4) służba w polu	27
5) artylerja.	29
6) gimnastyka	33
7) nauka jazdy konnej i zaprzęgami	34
8) nauka o koniu i uprzęży.	37
9) broń ręczna	39
10) zajęcia z analfabetami	42
V. Schematyczny rozkład zajęć na tygodnie. Tablica I i II.	

DWUNASTOTYGODNIOWY PROGRAM WYSZKOLENIA REKRUTA ARTYLERJI.

I. Zasady ogólne.

Całkowite wyszkolenie rekruta trwa 12 tygodni.

Ma ono za zadanie przygotowanie go na żołnierza artylerji, zdatnego do użytku w polu.

Dąży ono do wyrobienia w nim tężyzny moralnej, wytrzymałości fizycznej, sprawności technicznej, jako też do zaszczepienia w jego duszy zaufania do swoich dowódców. Wogóle—do wyrobienia silnego fachowem wykształceniem, samodzielnego, a przytem karnego podkomendnego.

Dlatego też już od pierwszych dni wyszkolenia wymagać od rekruta bezwzględnego posłuszeństwa i uwagi, oraz o ile zachodzi potrzeba, zupełnego wyczerpania sił. Stopniowo, zwiększając wymagania, systematycznie przyzwyczajać go do przyszłych trudów wojennych,

Szczególny nacisk kłaść na spokój, porządek oraz na dokładność i ścisłość w wykonywaniu rozkazów i poleceń. Przestrzegając ściśle przepisów, nie wykonywać ich jednak mechanicznie, lecz celowo przystosowywać do warunków i okoliczności.

Baczenie przestrzegać, by przez cały czas trwania nauki utrzymać pogodny nastrój rekruta nacechowany zaufaniem i szacunkiem dla swoich przełożonych. Osiągnąć to można przez odpowiednie postępowanie, nacechowane dobrą wolą i troskliwością o dobro żołnierzy, o możliwie najlepsze ich wyżywienie, odpowiednie rozmieszczenie i zaspokojenie ich potrzeb;—przez systematyczne rozwijanie ducha i ciała z pełnem zużytkowaniem czasu przy niezmordowanem, życzliwem współdziałaniu oficerów i szeregowych instruktorów.

Porządek dnia tak ustalić, by z jednej strony rekrut się nie nudził, z drugiej strony, by go nie przeciążać nadmiernie wysiłkiem fizycznym.

Przez celowe przeplatanie ćwiczeń osiąga się różnolitość zajęć, która jest podstawowym warunkiem dobrego nastroju i ochoty podczas szkolenia.

Zaczynać nauczanie od powtórzenia materiału poprzednio przerobionego i uczyć tylko praktycznie, stosując metodę poglądową, przytaczając liczne przykłady, obrazując każdy szczegół. Wystrzegać się monotonnego, nużącego umysł

i ciało sposobu prowadzenia nauczania. Przeciwnie, prowadzić je w tempie żywym, często zmieniając przedmiot i miejsce ćwiczeń, a gdzie zajdzie potrzeba—w przystępnej, żywej formie opowiadania, urozmaiconego przykładami z otoczenia i życia codziennego żołnierza. Początkowo, w pierwszym okresie, ćwiczyć każdego rekruta z osobna, by tym sposobem wyrobić możliwie największą samodzielność w ramach dyscypliny wojskowej.

Dążyć do jednolitości nauczania, przez współdziałanie z sobą poszczególnych instruktorów.

W tym celu codziennie ćwiczyć z instruktorami materiał stanowiący program zajęć dnia następnego. Pozatem w czasie ćwiczeń krótko, jasno i dobitnie objaśnić i zarządzić te ćwiczenia, które powinni instruktorzy bezpośrednio zaraz potem przerobić z rekrutami.

Roztoczyć baczną uwagę nad instruktorami, by przeciwdziałać możliwości stosowania przez nich własnych, fałszywych lub nieodpowiednich metod szkolenia.

Przestrzegać, by w żadnym wypadku instruktorzy nie zmuszali do wykonywania ćwiczeń za karę, gdyż przytępia to zainteresowanie się nauką.

Pozatem, jednym z głównych środków osiągnięcia jednolitości wyszkolenia jest powierzenie ogólnego kierownictwa dowódcy baterji szkolnej, który jest odpowiedzialny za rezultaty wyszkolenia swojego oddziału.

Dowódcy baterji szkolnych obowiązani są prowadzić osobiście część wykładów i zajęć praktycznych. Wybór odnośnych przedmiotów pozostawia się do ich uznania.

Jednakowoż pożądanem jest, by przedmioty główne, jak np. artylerja, były prowadzone zasadniczo wyłącznie przez dowódcę baterji szkolnej.

Na podstawie stałego porządku dnia i materiału przepisanego w rozkładzie przedmiotów, ułoży dowódca baterji szkolnej szczegółowy tygodniowy program zajęć, określający na każdy z poszczególnych dni tematy i ilość czasu im poświęconego w minutach.

Program niniejszy rozróżnia dwa okresy:

okres pierwszy czterotygodniowy—ogólno—przygotowawczy;

okres drugi ośmioletniotygodniowy — właściwego wyszkolenia artyleryjskiego.

Pierwszy okres od 1 do 4 tygodnia włącznie poświęcony jest w całej rozciągłości szkoleniu pojedynczego rekruta w mustrze formalnej, gimnastyce, w elementarnej znajomości materiału artyleryjskiego i użycia broni ręcznej, tudzież w ogólnem praktycznem zapoznaniu ze służbą wojskową. Baczyć w tym okresie pilnie, by przez nieodpowiednie zarządzenia lub nietaktowne postępowanie nie zniechęcić młodych żołnierzy.

Po czterech tygodniach przeprowadza dowódca baterji szkolnej przegląd i wówczas na

podstawie spostrzeżeń poczynionych w ciągu pierwszego okresu dzieli wszystkich rekrutów na dwie kategorie stosownie do uzdolnienia — na pieszych i jezdnych.

Do pieszych—dla służby przy działach, przydzielać inteligentniejszych ludzi, możliwie umiejących czytać i pisać; do jezdnych zaś—tych z pośród rekrutów, którzy już w zawodzie cywilnym, przed wstąpieniem do służby, mieli do czynienia z końmi i którzy wyrazili chęć służby przy koniach.

Drugi okres wyszkolenia—od 5-go do 12-go tygodnia, poświęcony jest właściwemu wyszkoleniu artyleryjskiemu.

W tym okresie starać się możliwie najdokładniej obznajmić każdego z rekrutów z całokształtem służby przy dziale, jako przyszłego kanoniera, lub też ze służbą przy koniu, jako jeźdźcy; w tym czasie należy również wybrać z pośród najzdolniejszych rekrutów przyszłych celowniczych.

Pozatem szczegółowo i dokładnie przejść kurs nauk podanych w programie, pamiętając, że od dobrego wyszkolenia rekrutów zależy przyszła przydatność i sprawność oddziałów w polu.

Po upływie dwunastu tygodni wyszkolenia przegląda baterję szkolną sztabowy oficer inspekcyjny D. O. G. względnie dowódca brygady lub pułku artylerji.

Wszyscy rekruci powinni być przez cały czas

wyszkolenia zwolnieni od wykonywania robót za wyjątkiem podręcznych czynności, związanych z bezpośrednim utrzymaniem w czystości i porządku koszar, izb, sal gimnastycznych i stajen.

Do służby wartowniczej wolno używać rekrutów nie wcześniej, jak w 8-ym tygodniu wyszkolenia.

W celu osiągnięcia lepszych rezultatów wyszkolenia, zaopatrzyć baterję szkolną w pomoce naukowe, jak: książki, pióra, ołówki, zeszyty, tablice, modele etc., a także w odpowiednie przyrządy gimnastyczne i celownicze.

Przy wyszkoleniu ściśle przestrzegać podanych w p. IV-ym „Wskazówek i źródeł do wykładów i zajęć praktycznych.”

II. Porządek dnia.

Codziennie prócz sobót, niedziel i świąt.

5,30	Pobudka.
5,30 — 6,00	Ubieranie się, mycie się, przegląd ubioru.
6,00 — 6,30	Modlitwa i śniadanie.
6,30 — 7,30	Piesi: sprzątanie koszar, czyszczenie broni ręcznej. Jezdni: czyszczenie koni, sprzątanie stajni.

7,30 — 11,30	Zajęcia i wykłady.
11,30 — 12,00	Raport.
12,00 — 14,00	Obiad i wypoczynek.
14,00 — 16,00	Wykłady i zajęcia.
16,00 — 17,00	Piesi: czyszczenie dział i sprzętu. Jezdni: czyszczenie koni i sprzętanie stajni.
17,00 — 18,00	Czyszczenie i reperacja ubrań i ekwipunku.
18,00 — 18,15	Rozkaz dzienny.
18,15 — 19,00	Wieczera.
19,00 — 20,45	Wolne. Nauka dla analfabetów. Praca kierownika oświatowego.
21,00 —	Apel, modlitwa, capstrzyk i układanie się do snu.

S o b o t a.

5,30 — 14,00	Jak w dni powszednie.
14,00 — 16,00	Piesi: sprzętanie koszar. Jezdni: czyszczenie koni, sprzętanie stajni.
16,00 — 18,00	Wietrzenie sienników, pościeli i ubrania. Pranie bielizny, łaźnia, przegląd lekarski.
18,00 — 19,00	Rozkaz dzienny i wieczerza.
19,00 — 21,00	Jak w dni powszednie.

W niedziele i święta zajęć niema.

W godzinach rannych—nabożeństwo.

W godzinach poobiednich—obowiązkowa dla wszystkich pogadanka z historii i geografii Polski.

Wieczorem—rozkaz. Godziny oznaczyć w zależności od warunków lokalnych.

Dowódcy baterji szkolnej wolno wprowadzać drobne zmiany (np: przesunięcie godzin rozpoczynania zajęć, pobudki, etc.) w nakazanym porządku dnia, zwłaszcza w zimie, w okresie mrozów.

Zasadnicze zmiany wprowadzać jedynie za zgodą i na odpowiedzialność sztabowego oficera inspekcyjnego D. O. G.

III. Rozkład zajęć dziennych.

Okres I.		
Dziennie.		Tygodniowo.
1 godzina	Gry i zabawy ruchowe Gimnastyka.	6 godzin
1 "	Wiadomości ogólnowojskowe	6 "
1 "	Artylerja	6 "
1 ^{1/2} "	Musztra formalna	9 "
1 "	Służba w polu (co drugi dzień)	4 "
1 "	Broń ręczna	3 "
	razem	<u>34</u>

Okres II.

Piesi:

Dziennie.		Tygodniowo.	
1 godzina	Gimnastyka	6	godzin
1 „	Musztra formalna	3	„
1 „	Broń ręczna	2	„
1 „	Wiadomości ogólnowojskowe	6	„
1 „	Służba w polu (co drugi dzień)	3	„
2 „	Artylerja	12	„
1 „	Ćwiczenia poszczególnych kanonjerów obsługi (artylerja) (od 9-go tygodnia nauka jazdy zaprzężonego działonu i baterji*)	2	„
razem		<u>34</u>	

Jezdni:

1 godzina	Gimnastyka (co drugi dzień)	3	„
1 „	Musztra formalna	3	„
1 „	Broń ręczna	1	„

*) Ponieważ jedna godzina na naukę jazdy zaprzężonego działonu i baterji nie wystarczą, można w określonych dniach zużyć w tym celu czas przeznaczony na musztrę pieszą.

Dziennie.		Tygodniowo.
1 godzina	Wiadomości ogólnowojskowe	6 godzin
1 " "	Artylerja	6 "
1 " "	Nauka o koniu i uпряży (teoretycznie i praktycznie)	3 "
2 " "	Jazda konna i zaprzęgami	12 "
razem		<u>34</u>

WSKAZÓWKI I ŹRÓDŁA DO WYKŁADÓW I ZAJĘĆ PRAKTYCZNYCH.

I. Pogadanki z zakresu historii i geografii Polski.

Pamiętać należy, że głównym celem tych pogadanek jest pogłębienie poczucia narodowego, obudzenie w rekrucie zainteresowania się przeszłością Ojczyzny i spotęgowanie miłości do Niej. W tematach pogadanek nie jest uwzględniona geografia Polski, lecz przy pogadankach historycznych należy udzielać obszerniejszych wyjaśnień z geografii kraju ojczystego.

Na wykłady te przeznaczają się po jednej godzinie co niedziela i święta.

I. P o g a d a n k a.

W jaki sposób powstało Państwo Polskie. Państwo Bolesława Chrobrego, jako przykład świetności Polski w okresie niepodzielnej władzy

książęcej. Organizacja wojskowa za jego rządów: a) drużyna książęca; b) pospolite ruszenie; c) grody. Wojny Bolesława Chrobrego.

II. P o g a d a n k a.

Stosunki Polsko-Litewskie. Walki. Połączenie Polski z Litwą. Wprowadzenie Jagiellonów na tron.

III. P o g a d a n k a.

Walka z zakonem krzyżackim. Charakterystyka ogólna państwa krzyżackiego. Grunwald. Klęska krzyżacka za rządów Kazimierza Jagiellończyka.

IV. P o g a d a n k a.

Polska za czasów dwu ostatnich Jagiellonów. Złoty wiek literatury. Reformy skarbowe i administracyjne. Unja Lubelska.

V. P o g a d a n k a.

Panowanie Stefana Batorego. Organizacja jego wojska. Stosunek Polski do Moskwy. Rozwój państwa moskiewskiego. Wojny Moskwy z Polską.

VI. P o g a d a n k a.

Polska Zygmunta III i wielkich hetmanów. Potęga Polski ówczesnej. Przejawy późniejszego

upadku Państwa. Jan Zamoyski. Karol Chodkiewicz. Stanisław Żółkiewski. Stanisław Koniecpolski. Władysław IV jako organizator wojska i wódz.

VII. P o g a d a n k a.

Niedola Polski w okresie „Potopu”. Wodzowie i wojsko tych czasów. Stefan Czarniecki. Panowanie króla Jana III. Upadek Polski i wojska polskiego za Sasów.

VIII. P o g a d a n k a.

Sejm czteroletni i jego reformy. Konstytucja 3-go maja. Reformy wojskowe i stworzenie nowego wojska polskiego. Walki w 1792 roku. Tadeusz Kościuszko. Wysiłek Polski w czasie powstania w roku 1794. Klęska i rozbiór całkowity Państwa Polskiego.

IX. P o g a d a n k a.

Legjony Polskie we Włoszech. Jan Henryk Dąbrowski, Księżę Józef Poniatowski, jako odrodziciele państwa i wojska polskiego. Udział Polski w wojnach napoleońskich. Czyny i śmierć ks. Józefa Poniatowskiego.

X. P o g a d a n k a.

Wojsko Królestwa Polskiego. Jego sprawność i organizacja. Powstanie 1831 r.

XI. Pogadanka.

Rewolucja 1848 i powstanie 1863 roku. Romuald Traugutt. Życie Polski w czasach porozbiorowych.

XII. Pogadanka.

Wojna światowa i udział w niej Polski. Józef Piłsudski i jego prace. Legjony polskie podejmują na nowo walkę o niepodległość Polski. Odrodzenie Polski. Walki o ustalenie granic Państwa Polskiego.

Źródła:

Kutrzeba—Historja ustroju Polski w zarysie.

Lewicki Anatol—Historja Polski.

Kukiel Marjan—Dzieje wojska polskiego z doby napoleońskiej.

Hupert Witold—Historja wojenna Polski w zarysie.

Tokarz Wacław—Armja Królestwa Polskiego.

Limanowski Bolesław—Stuletnia walka narodu polskiego o niepodległość.

Kara Stanisław—Przewodnik żołnierza piechoty.

Wieczory pod lipą. 24 obrazki z dziejów Polski.

Geografja Polski. Pawłowski—Kraków, 1919.

” ” K. Bzowski—Kalisz, 1918.

Geografia Ziemi Dawnej Polski. Sujkowski—Warszawa 1918.

2. WIADOMOŚCI OGÓLNO-WOJSKOWE.

I. Tydzień.

Konieczność siły zbrojnej i bezwzględności posłuszeństwa, jako jej podstawy. Przełożony,

podwładny i ich wzajemny stosunek. Stopnie wojskowe do kapitana włącznie. Nazwiska przełożonych do D-cy baterji zapas. włącznie. Porządek wewnętrzny w koszarach, izbach i stajniach. Umundurowanie, konieczność utrzymania czystości ciała. Zachowanie się w koszarach, izbach, stajni, na ulicy, w gospodach i t. d. Pobudka, capstryk. Oddawanie honorów. Artykuły wojenne (dezercja, samowolne oddalenie się i t. p.).

II. Tydzień.

Stopnie od kapitana do pułkownika. Nazwiska przełożonych do D-cy brygady włącznie. Przysięga i jej znaczenie. Rozkazy, prośby, zażalenia, nagrody i kary. Wychodzenie na miasto. Zachowanie się przy alarmie i w razie pożaru. Zachowanie się w razie choroby. Należytości żołnierza: żołąd, chleb, tytuń, wyżywienie. Artykuły wojenne.

III. Tydzień.

O służbie wartowniczej. Prawa i obowiązki posterunków. Użycie broni przez posterunki. Przewinienia w służbie wartowniczej, zachowanie się wobec organów bezpieczeństwa. Służba inspekcyjna, warty stajenne. Raport i droga służbowa. Organizacja działonu, baterji, dyonu i pułku artylerji. Stopnie wojskowe do generała. Artykuły wojenne.

IV. Tydzień.

Karta legitymacyjna. Rodzaje broni i ich znaczenie. Stopnie wojskowe w innych broniach. Znaczenie porcji zapasowej. Artykuły wojenne.

V. Tydzień.

Powtórzenie. Ubiór marszowy, pakowanie. Użycie opatrunku kieszonkowego.

VI. Tydzień.

O konwencji genewskiej. Parlamentarze, traktowanie jeńców nieprzyjacielskich. Zachowanie się wobec nieprzyjacielskich dezterterów. Zachowanie się w kraju nieprzyjacielskim. Zachowanie się w razie dostania się do niewoli. Przeciwdziałanie nieprzyjacielskiemu szpiegostwu.

VII. Tydzień.

O podstępach na wojnie. O korespondencji listownej na wojnie. Czego pisać nie wolno. O eskortowaniu aresztowanych i jeńców. Ogólne zarysy organizacji armji. Pułk, brygada, dywizja, korpus, armja. Bronie główne i pomocnicze. O służbie zdrowia. Artykuły wojenne.

VIII. Tydzień.

Sądy doraźne. Użycie broni w razie zabu-

rzeń. O lotnikach własnych i nieprzyjacielskich.
Powtórzenie III i IV tygodnia. Artykuły wojenne.
IX. Tydzień.

Zachowanie się przy transportach kolejowych.
Biwaki i kwatery. Powtórzenie III i IV tygodnia.
Artykuły wojenne.

X. Tydzień.

Służba lotnicza i porozumienie się z lotnikami zapomocą znaków. Służba łączności i jej zastosowanie. Wyżywienie i pobory w polu. Powtórzenie V i VI tygodnia. Artykuły wojenne.

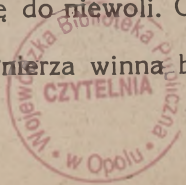
XI. Tydzień.

Służba łączności. O armjach nieprzyjacielskich. O panice i szerzeniu nieprawdziwych wieści. Powtórzenie programu VII tygodnia.

XII. Tydzień.

Powtórzenie. Obowiązki posterunków, kiedy wolno użyć porcję zapasową, przestrogi przed podstępami wroga. Oszczędzanie amunicji. Zakaz styczności z wrogiem. Zachowanie się w razie zranienia. O dezercji, jej skutkach i karze. Obowiązek milczenia w razie dostania się do niewoli. Od dawanie honorów.

Nauka o powinnościach żołnierza winna być

ugruntowana przez przykłady cnoty rycerskiej, przykłady czynu, męstwa, poświęcenia (Bolesław Chrobry, Śmiały, Łokietek, Kazimierz Wielki, Jagiełło, Bitwa pod Grunwaldem, Zygmunt August, Batory, Zamoyski, Chodkiewicz, Żółkiewski, Czarnecki, Sobieski, Odsiecz Wiednia, Kościuszko, Dąbrowski, ks. Józef Poniatowski, Chłopicki pod Grochowem, Sowiński na Woli, Traugutt, Legjony Polskie w obecnej wojnie światowej).

Przy nauczaniu dyscypliny wojskowej wpoić w rekruta przeświadczenie o moralnem znaczeniu dyscypliny, o jej niezbędności, wynikającej z miłości Ojczyzny.

Potrzebę karności uzasadnić li tylko na głównych, charakterystycznych zaletach żołnierza polskiego: uczciwości, rycerskości, miłości Ojczyzny, dla której w ofierze rekrut jest gotów w każdej chwili złożyć swe życie.

Źródła:

Artykuły Wojenne	Księg. Wojsk. 1919
Kara—Przewodnik żołnierza piechoty.	" " "
Dyscyplinarne przepisy karne.	" " "
Porwit—Służba oficerska.	" " "
Służba polowa	" " "
Przepisy o oddawaniu honorów	" " "

3. MUSZTRA FORMALNA.

Musztra piesza służy do wyuczenia potrzebnych, przepisanych szyków i ruchów, do przy-

gotowania musztry działonu, przedewszystkiem zaś, do wyrobienia form wojskowych i utrzymania karności.

Musztra, jako szkoła wewnętrznego porządku i ścisłej spójni, a także jako podstawa siły i organizacji wojskowej jest zasadniczym warunkiem wychowania wojskowego.

Przy ćwiczeniach w mustrze przestrzegać z całą ścisłością i surowością spokoju i dzielnej wojskowej postawy i ułożenia.

Przestrzegać, by instruktor ćwiczył każdego rekrutę z osobna, w myśl wskazówek ogólnych tego programu, wymagając zarazem bezwzględnej dokładności wykonywanych ćwiczeń.

W początkach wyszkolenia ustawiać rekrutów do ćwiczeń w pożądanym szyku bez pomocy regulaminowych komend i zwrotów.

Nie rozpoczynać zawczasie zbiorowego wykonywania ruchów i chwytów, gdyż ucierpi na tem dokładność i ścisłość wykonania.

I. Tydzień. (Rekrut pojedynczy bez broni).

Postawa zasadnicza bez broni. Zwroty głowy w miejscu i w marszu. Klękni, padnij w miejscu. Marsz bez komendy i na komendę. Dowolny krok. Równy krok. Stój! Bieg. Salutowanie w miejscu. Występowanie na trzy kroki. Występowanie przed przełożonego i głośne meldowa-

nie. Ćwiczenia uwagi. Odpowiedź na pozdrawianie przełożonych.

Zbiórka w rzędzie, dwurzędzie, rocie. Równanie, krycie. Toż samo z luzowaniem. Odliczanie (początkowo bez użycia regul. komend.).

UWAGA. Potęgować ruchliwość przez wykonywanie poruszeń biegiem.

Marsz na plac ćwiczeń i z powrotem drużynami przy instruktorach.

II. Tydzień. (Rekrut pojedynczy bez broni).

Powtórzenie materiału przerobionego w I tygodniu. Zwroty w miejscu na tempa. Marsz dwójkami i w rocie na komendę. Salutowanie ręką. Oddawanie honorów w marszu—pojedynczo ręką, w dwójkach, w rocie — zwrotem głowy. Głośne meldowanie.

Zbiórka w rzędzie, szeregu, rocie i w ordynku ze stopniowem wprowadzeniem komend. Zwroty w miejscu na komendę.

UWAGA. Marsz na plac ćwiczeń, jak w pierwszym tygodniu, w drugiej połowie tygodnia zbiórka w ordynku.

III. Tydzień. (Rekrut pojedynczy z bronią).

Postawa zasadnicza z bronią. Chwyty na ramię, do nogi i prezentuj broń na tempa. Łado-

wanie stojąc, klęcząc, leżąc. Ustawianie i rozbieganie kozłów. Meldowanie się z bronią. Klęknij, padnij z bronią u nogi z pozycji stojącej.

Marsz dwójkami w rocie z bronią na pasie. Chwyty bronią pojedynczo bez tempa. Klęknij, padnij w marszu, bez broni i z bronią. Ładowanie nie patrząc na karabin, lecz na cel. Marsz w czwórkach z bronią z oddawaniem honorów.

IV. Tydzień. (Sekcja — działon — z bronią).

Powtórzenie materiału przerobionego.

Musztra sekcji. Zachodzenie sekcji biegiem. Zachodzenie sekcji krokiem. Marsz krokiem równym, dowolnym. Bieg.

Musztra plutonu i baterji.

Ćwiczenia defilady.

W następnych tygodniach—w drugim okresie trzy razy w tygodniu po jednej godzinie musztra w baterji, w połączeniu z systematycznym powtórzeniem całego programu.

Źródła.

Piechota cz. I. „Musztra Formalna“. Księgarnia Wojskowa Warszawa 1919 r.

Zawadzki — „Instruktor Piechoty“ Księgarnia Wojskowa Warszawa 1919 r.

Kara — „Komendy i Rozkazy“. (Wydanie dla oficerów). Księgarnia Wojskowa Warszawa 1919 r.

Kara — „Komendy i Rozkazy”. (Wydanie dla podoficerów)
Księgarnia Wojskowa Warszawa 1919 r.
Porwit — „Służba Oficerska”. Rozdział II. Księgarnia Wojskowa Warszawa 1919 r.
„Przepisy Służbowe”. Regulamin Art. Pol. lekkiej. Cz. I i II.
Księgarnia Wojskowa Warszawa 1919 r.

a) Przeglądy i apele.

Przeglądy i apele obok musztry formalnej stanowią niezbędny środek do utrzymania dyscypliny i karności wojskowej.

Przeglądy i apele przeprowadzać zasadniczo przed oficerem, a raz na tydzień przegląd przed dowódcą baterji.

Przeglądy obejmują:

a) uzbrojenie, umundurowanie i ekwipunek żołnierza i konia. O ile możliwości codziennie przeglądać którąś z części ekwipunku;

b) ścisłe przestrzeganie porządku w koszarach, stajniach i na podwórzu;

c) przestrzeganie przepisowego stroju żołnierza przy każdej sposobności;

d) przestrzeganie odpowiedniego oddawania honorów;

e) niepobłażanie najmniejszemu przewinieniu lub niedokładności w służbie.

4. SŁUŻBA W POLU.

Przy ćwiczeniach w służbie polowej pamiętać, że głównym celem tych zajęć jest wyrobienie przydatnego, użytecznego w boju żołnierza artylerji.

Podane w programie ćwiczenia przerabiać stale i dokładnie.

Teoretyczne pouczenia ograniczać do rzeczy niezbędnych.

Przyzwyczajać do myślenia i samodzielności, pogłębiać wykształcenie, niedopuszczać do mechanicznego, bezdusznego wykonywania rozkazów i poleceń. Wpoić w rekruta zasady, że oczekiwanie rozkazu jest oznaką braku energii i że nawet wadliwy wybór środków wykonania polecenia jest zawsze lepszy, niż bezmyślna bezczynność.

Wyszkolenie prowadzić tylko w terenie.

Wyzyskać każdy marsz szkolny, ponieważ tylko ćwiczenia w różnych warunkach uczą orjentowania się w terenie i jego właściwościach.

Szczególny nacisk kłaść na podawanie rozkazów i meldowanie w boju, jako szkołę łączności.

I, II, III i IV Tydzień. (Bez broni).

Wycieczki pieszo w okolicę, orientowanie

się w terenie, przenoszenie ustnych i piśmieni-
nych meldunków, konieczność utrzymania łącz-
ności z piechotą.

Ćwiczenia w obserwacji terenu, meldowanie
wszystkiego co się widzi. Artyleryjski patrol wy-
wiadowczy, patrol łącznikowy. Szkoła o marszach
artyleryjskich: karność marszowa, marsz podróż-
ny, marsz bojowy, ubezpieczenia marszowe.

Wojna ruchowa i pozycyjna. Umocnienia
wojny pozycyjnej. Stanowiska artylerji. Stanowiska
dział. Praktyczne ćwiczenia w budowie stanowisk
dla dział.

V, VI, VII i VIII Tydzień.

Sposoby orjentowania się w terenie zapo-
mocą słońca, gwiazd, zegarka, przedmiotów w te-
renie i t. d.

Szybkie podawanie rozkazów i meldunków.

Walka gazowa i użycie masek gazowych.
Inne środki obronne walki gazowej.

Ustawianie namiotów. Schrony dla obsługi
dział. Schrony dla telefonistów. Umocnienia pun-
któw obserwacyjnych. Praktyczne ćwiczenia w bu-
dowie schronów.

IX, X, XI i XII Tydzień.

Praktyczne zaznajomienie się z telefonem

polowym. Zakładanie linii telefonicznych. Naprawa drobnych uszkodzeń linii.

Miejsca dla koni i odwodów. Schrony na amunicję. Materiały używane do budowy schronów: drzewo, żelazo, beton.

Środki walki pozycyjnej: granaty ręczne, gazy, miotacze bomb i min. Czołgi. Współdziałanie lotników. Powtórzenie całego programu.

Ź r ó d ł a.

„Służba Polowa“. Księgarnia Wojskowa Warszawa 1919 r.
Zawadzki — „Instruktor Piechoty“. Cz. III. Księgarnia Wojskowa Warszawa 1919 r.

Elsenberg — „Piesza Placówka“. Księgarnia Wojskowa Warszawa 1919 r.

Elsenberg — „Pieszy Patrol Wywiadowczy“. Księgarnia Wojskowa Warszawa 1919 r.

5. Artylerja.

I. Tydzień.

Zaznajomienie się ogólne z działem. Otwieranie i zamykanie zamka. Działanie mechanizmów wzniesień i zwrotów. Kierownica. Ładowanie i wyładowywanie. Działanie przyrządu odpalającego. Granat i szrapnel, różnice w ich zewnętrznym wyglądzie.

II. Tydzień.

Zapalniki: uderzeniowe i rozpryskowe. Nastawianie zapalników rozpryskowych. Przyrządy celownicze. Nastawianie celownika, panoramy i libelli na podane daty.

III. Tydzień.

Ćwiczenia w celowaniu. Celowanie bezpośrednie i pośrednie. Jaszcz i przodek.

IV. Tydzień.

Obowiązki poszczególnych kanonierów obsługi.

V. Tydzień.

PIESI.

JEZDNI.

Powtórzenie materiału przerobionego w okresie przygotowawczym.

Obowiązki poszczególnych kanonierów obsługi, prócz celowniczego.

VI. Tydzień.

PIESI.

JEZDNI.

Ćwiczenia działonami z kolejną zmianą ról obsługi. Ćwiczenia w celowaniu i skalowaniu.

Ćwiczenia działonami z kolejną zmianą ról obsługi (prócz celowniczego).

VII. Tydzień.

PIESI.

Ćwiczenia plutonami. Ćwiczenia w celowaniu i skalowaniu. Kątywzniesienia, odległości i terenu.

JEZDNI.

Ćwiczenia działonami z kolejną zmianą ról obsługi.

VIII. Tydzień.

PIESI.

Ćwiczenia całej baterji. Linja strzału i wizowania. (Wybrać kandydatów na celowniczych).

JEZDNI.

Ćwiczenia plutonami.

IX. Tydzień.

PIESI.

Ćwiczenia baterji. Ćwiczenia w celowaniu i skalowaniu. Rozbieranie i składanie zamka i innych dozwolonych części. Strzał krótki i długi.

JEZDNI.

Ćwiczenia plutonami.

X. Tydzień.

PIESI.

Ćwiczenia baterją.
Czyszczenie i smarowanie działa. Różnice w konstrukcji i przeznaczeniu granatu i szrapnela. Wstrzelanie. Ćwiczenia w celowaniu i skalowaniu.

JEZDNI.

Ćwiczenia plutonami.

XI. Tydzień.

PIESI.

Czyszczenie i smarowanie działa. Ćwiczenia w celowaniu i skalowaniu. Widły duże i małe. Ogień skuteczny.

JEZDNI.

Ćwiczenia plutonami.
Skalowanie.

XII. Tydzień.

PIESI i JEZDNI.

Powtórzenie ogólne.

Źródła:

Regulamin	artylerji	polowej lekkiej:				
Część I	ćwiczenia	działonu	Księg. Wojsk.,	Warsz.	1919.	
" II	"	baterji	"	"	"	"

Przepisy strzelan. artyl. lekkiej	Księg. Wojsk.,	Warsz.	1919.
Opis armaty 75 m/m francusk.	"	"	"
Opis i utrzymanie materiału	"	"	"
haubicy 155 m/m francuskiej.	"	"	"
Regulamin utrzymania materiału	"	"	"
armaty 75 m/m francuskiej	"	"	"
Rząd koński	"	"	"
Wskazówki dla dow. baterji. .	"	"	"
Podręcznik dla podoficerów art.	"	"	"
polowej (francuskiej) . .	"	"	"

6. GIMNASTYKA.

Gimnastyka wojskowa nie jest celem lecz środkiem pomocniczym przy wyćwiczeniu żołnierza. W myśl zasad regulaminu dzieli się na gimnastykę systematyczną, stosowaną i sport.

Gimnastyka systematyczna zawiera ćwiczenia, które mają rozwijać równomiernie całe ciało i oparte są na zasadach anatomji i fizjologii. Ujęta jest ona w grupy ćwiczeń, rozwijających poszczególne części ciała. Zanim zostaną wydane odnośne przepisy, ćwiczyć należy według systemów dotychczas stosowanych w poszczególnych oddziałach.

Ćwiczenia systematyczne należy przeprowadzać drużynami, a dopiero po nabraniu wprawy, baterją.

Gimnastykę stosowaną uprawia się przy artylerji w miarę jak czas i warunki na to pozwalają.

Sport i lekka atletyka wyrabiają sprawność ciała wogóle i jako zatrudnienie żołnierzy w chwilach wolnych od służby są doniosłym czynnikiem w wychowaniu fizycznym społeczeństwa.

Program zajęć podany w załączonych tablicach.

Źródła.

Regulamin wychowania fizycznego. Księgarnia Wojskowa Warszawa 1919 r.

Wskazówki do ćwiczeń gimnastycznych. Księgarnia Wojskowa Warszawa 1919 r.

7. NAUKA JAZDY KONNEJ I ZAPRZĘGAMI.

W ciągu 3 i 4 tygodnia przez kolejne wypróbowanie wszystkich poszczególnych rekrutów, przekonać się o ich uzdolnieniu do jazdy konnej w celu ułatwienia podziału na pieszych i jezdnych.

V. Tydzień.

Trzymanie i prowadzenie konia przy pysku. Dosiadanie i zsiadanie. Postawa na koniu. Trzymanie cugli. Jazda w ujeżdżalni stępa i klusa małego.

VI. Tydzień.

Zasady kierowania koniem. Działanie cugli,

ydek tułowia jeźdźca. Jazda w ujeżdżalni stępa i małego kłusa bez strzemion.

VII. Tydzień.

Dopasowywanie puśliska. Jazda w ujeżdżalni ćwiczebnego kłusa ze strzemionami.

VIII. Tydzień.

Anglezowanie w kłusie, ćwiczenia w anglezowaniu. Zmiana kierunku w ujeżdżalni.

IX. Tydzień.

Doskonalenie się w kłusie, ćwiczenia w anglezowaniu i zmianie kierunku w ujeżdżalni.

X. Tydzień.

Półwolty i wolty. Niewielkie przeszkody w kłusie. Zwroty w miejscu i cofanie. Galop pojedynczo.

XI. Tydzień.

Wskakiwanie na konia bez strzemion, zeskakiwanie. Galop w szyku zwartym. Jazda w terenie.

XII. Tydzień.

Branie niewielkich przeszkód w galopie.
Jazda w terenie.

Źródła:

„Nauka Jazdy Konnej“ Mjr. Zaruski. Księgarnia Wojskowa
Warszawa 1919 r.

„Przepisy Służbowe“. Regul. Kawaler. Księgarnia Wojskowa
Warszawa 1919 r.

Jazda Zaprzęgami.

Jazdę zaprzęgami ćwiczyć z początku na
placu musztry lub w maneżu.

Ćwiczenia w terenie rozpocząć dopiero wtedy,
gdy rekruci osiągną pewną wprawę w pro-
wadzeniu szóstki.

V. Tydzień.

Jazda parami.

VI. Tydzień.

Ogólne zasady kierowania poszóstnym za-
przęgiem. Stęp. Ruszanie z miejsca i zatrzymywanie
się. (Jezdny dyszlowy starszy szeregowiec).

VII. Tydzień.

Jazda kłusem. Zajeżdżanie w stępie i w kłusie.

VIII. Tydzień.

Zwroty w tył w stępie, w kłusie.

IX. Tydzień.

Zajeżdżanie w stępie i w kłusie. (Jezdny dyszlowy rekrut).

X. Tydzień.

Zwroty w tył. (Jezdny dyszlowy starszy szeregowiec).

XI. Tydzień.

Galop. (Jezdny dyszlowy starszy żołnierz).

XII. Tydzień.

Galop. (Jezdny dyszlowy rekrut).

Źródła:

„Przepisy Służbowe“. Regulamin Art. Pol. lekkiej, Cz. I i II.
Księgarnia Wojskowa Warszawa 1919 r.

8. NAUKA O KONIU I UPRZĘŻY.

Na naukę obsługi konia wyznacza się 3 godziny tygodniowo. Rekrut uczy się jej przeważnie praktycznie, przy czyszczeniu, karmieniu, pojeniu,

siodłaniu, rozsiodływaniu i rozkietzrywaniu konia. Na praktyczne zajęcia poświęcić 2 godziny w tygodniu. Jedną godzinę w tygodniu przeznaczyć na pogadankę teoretyczną.

V. Tydzień.

Zaznajomienie się z porządkiem stajennym. Czyszczenie, karmienie, pojenie koni. Pielęgnacja kopyt. Nazwy części rządu końskiego. Uzda i siodło. Składanie koca. Siodłanie koni.

VI. Tydzień.

Dodatkowy sprzęt koński. Siodłanie koni. Dopasowywanie rządu. Pakowanie siodła. Opis chomąta. Typy chomąt. Dopasowanie chomąta.

VII. Tydzień.

Nazwy części uprzęży. Składanie i rozkładanie uprzęży. Zaprzęganie koni i dopasowywanie uprzęży.

VIII. Tydzień.

Zaprząg szóstkowy. Różnica ubrania koni siodłowych i naręcznych, dyszlowych i pociągowych. Hygiena konia. Stajnia, powietrze, pokarm, surogaty, woda.

IX. Tydzień.

Choroby konia. Jak poznać, że koń jest chory.

X. Tydzień.

Podkowy, gwoździe, hacele, zmiana podków.

XI. Tydzień.

Powtórzenie siodłania i zaprzęgania.

XII. Tydzień.

Powtórzenie całego programu.

Źródła.

Regulamin Kawalerji. Księgarnia Wojsk. Warszawa 1919 r.

Rząd koński. Księgarnia Wojskowa Warszawa 1919 r.

Regulamin służby wewnętrznej. Księgarnia Wojskowa Warszawa 1919 r.

Nauka jazdy konnej. Księg. Wojskowa Warszawa 1919 r.

Wygląd konia zewnętrzny. Księg. Wojsk. Warszawa 1919 r.

Koń zdrowy i koń z wadami. Księgarnia Wojskowa Warszawa 1919 r.

Obchodzenie się z koniem wojskowym. Księgarnia Wojskowa Warszawa 1919 r.

Opis uprząży artylerji niemieckiej. Księgarnia Wojskowa Warszawa 1919 r.

9. BRONĀ RĘCZNA.

Przy nauce broni ręcznej opisać rekrutom karabin, jego składowe części, celownik i muszkę. Przedstawić zasady celowania. Ćwiczyć rozbiera-

nie i czyszczenie karabinów, przeprowadzać ćwiczenia w celowaniu, ładowaniu karabinu i ocenianiu odległości zasadniczo od 200 do 600 metrów.

I. Tydzień.

Pokazać na strzelnicy: siłę pocisku karabinowego przy uderzeniu w ziemię, glinę, piasek, śnieg, drzewo miękkie i twarde, kamienie, żelazo, stal i t. d.; wartość wymienionych materiałów jako zasłon.

Opis głównych części składowych karabinu.

II. Tydzień.

Ćwiczenia w składaniu się: stojąc, leżąc, wstrzymywanie oddechu, zamykanie lewego oka, ćwiczenia w zginaniu palca.

Objaśnienie celowania (początkowo zapomocą modelu z blachy lub kartonu). Tor pocisku.

Rozbieranie, czyszczenie i składanie karabinu.

III. Tydzień.

Powtórzenie. Błędy przy celowaniu. Ćwiczenie w ściąganiu cyngla. Ładowanie i rozładowywanie.

IV. Tydzień.

Nauka o amunicji i jej przechowywaniu. Zachowanie się na strzelnicy. Ocenianie odległości od 200 — 600 metrów.

V. Tydzień.

Powtórzenie materiału przerobionego w poprzednich tygodniach.

Przyczyny trudności przy ładowaniu; usunięcie ich. Ćwiczenia w ładowaniu amunicją ostrą. Ładowanie nie patrząc na karabin, lecz na cel.

VI. Tydzień.

Jak w poprzednich tygodniach. Użycie lornetki artyleryjskiej. Ocenianie odległości do 800 metrów.

1-e strzelanie szkolne: 100 mtr., leżąc z oparciem, tarcza pierścieniowa z głową, 5 trafnych, 40 pierścieni.

Ćwiczenie Nr. 1 Przepisów Strzeleckich).

VII. Tydzień.

Powtórzenie.

VIII. Tydzień.

Ćwiczenia w celowaniu w terenie. Ocena odległości do 1000 metr.

IX, X, XI i XII. Tydzień.

Powtórzenie całego programu.

Ź r ó d ł a.

„Przepisy Strzeleckie“. Księg. Wojskowa Warszawa 1919 r.
Zawadzki — „Instruktor Piechoty“. Cz. II. Księgarnia Wojskowa Warszawa 1919 r.

„Przewodnik Żołnierza Piechoty“. Księgarnia Wojskowa Warszawa 1919 r.

Tablice Mauzera. Księgarnia Wojskowa Warszawa 1919 r.

Tablica francuskiego karabinu W. 16. Księgarnia Wojskowa Warszawa 1919 r.

Przepisy Strzeleckie. Księgarnia Wojskowa Warszawa 1919 r.

10. ZAJĘCIA Z ANALFABETAMI.

W porządku dnia przeznaczyć jedną godzinę wieczorem na naukę analfabetów. Podzielić analfabetów na małe grupy.

Czas ten wykorzystywać ewentualnie na pracę kierownika oświatowego nad rekrutami umiejętymi czytać i pisać.

Wskazówki do nauki czytania czerpać z podręcznika Aleksandra Stali „Wskazówki metodyczne dla osób, które zamierzają poświęcić się nauczaniu analfabetów w wojsku“. Księg. Wojsk.

Warszawa 1919 r. Prócz tego poleca się „Obrazową naukę czytania i pisania“, K. Promyka.

Ścisłem przestrzeganiem i celowem stosowaniem wytycznych zawartych w poszczególnych rozdziałach powyższego programu, osiągnie się zamierzony cel, a mianowicie:

podniesienie ducha patriotycznego w Armji z równoczesnem wykształceniem rekruta na świadomego swych obowiązków, karnego i czynnego żołnierza, nie zawodzącego w chwilach groźnych boju, nawet wtedy, gdy nie spoczywa na nim oko dowódcy.

Wykonanie tego programu obowiązuje z dniem ogłoszenia w Dzienniku Rozkazów.

PRZEPISY SŁUŻBOWE.

WYDANO DRUKIEM:

1. Artykuły wojenne W. P. (Wydanie II) -	
2. Piechota (cz. I. Musztra formalna, cz II. Szkoła walki) (wyd. II). - - - - -	1.60
3. I. Obowiązki Dowódcy Pułku; II. Obowiązki Dowódcy Bataljonu - - - - -	—40
4. Obowiązki Dowódcy Kompanji- - - - -	—35
5. Obowiązki Sierżanta Sztabowego- - - - -	—35
6. I. Obowiązki Podoficera Magazynowego II Obowiązki Furjera - - - - -	—25
7. Obowiązki Drużynowego - - - - -	—25
8. Obowiązki Podoficera Kuchennego - - - - -	—10
9. Obowiązki Podoficera Broni - - - - -	—25
10. Karabin Mauzera M.98- - - - -	—70
11. Przepisy strzeleckie- - - - -	1.20
12. Służba garnizonowa- - - - -	—60
13. Wojenne przepisy ewidencyjne- - - - -	—50
14. Dyscyplinarne przepisy karne dla armji - - - - -	—80
15. Przepisy o drodze służbowej przy wnoszeniu zażaleń (wyd. II)- - - - -	—45
16. Przepisy sanitarne pokojowe - - - - -	2.20
17. Przepisy do oceny zdolności do służby wojskowej - - - - -	2.40

**Wojewódzka Biblioteka
Publiczna w Opolu**

CM 313476

000-313476-00-0

18. Regulamin	
(część I) -	
19. Regulamin	
(część II) -	
20. Rząd konia	
21. Szkoła pod	
22. Program Ku	
23. Opis i rysun	
24. Obowiązki służbowe	1.30
25. Ujeżdżanie podjezdów	—55
26. Tymcz. post. org. Minist. śl. żandarmerji	1.—
27. Instrukcja specjalna dla żandarmerji peł-	
niącej służbę w głębi kraju - - - -	—50
28. Postanowienia organiczne i uzupełnienie	
Instrukcji służbowej dla żandarmerji	
polowej. pełniącej służbę na terenie	
operacyjnym - - - - -	—75
29. Regulamin Kawalerji - - - - -	6.—
30. Nauka jazdy konnej (Wydanie II) - -	3.80
31. Instrukcja miernerska - - - - -	2.20

W OPRACOWANIU:

1. Służba polowa.
2. Regulamin gimnastyki.
3. Regulamin artylerji: przepisy strzeleckie.
4. " " wywiad.
5. " " musztra pieszka.